

enbroeder de
"roken". Maar
en voltrokken
alleen maar
dan gezien
er als doel-in-
De band des
n den Geest
zichzelf ver-
list en van
tegen Sichem
le vervulling
aanvang af
l, om tot een
einde daarin
der nieuw-
en, en tijt te
sterlijk, doch
l. Hij leefde
krijkt der he-
toogepriester,
n moeder en
kennen" zijn
band des
Woord is
ik. Wie zijn
ter? Dat zijn
ie den wil
rijg van Levi
maar geen
ning van het
Levi ook ge-
undige plaats
„zullen door
erhalve geen
an vormen."

er in Aäron
van Levi den
ning van het
etzelfde uur.
Toen is de
andrag van
zijn volksge-
eefte op hem
Ook dat was
trekking van
ven, dat n.l.
sesies en der
daarom deze
het zwijgen
erwerpen
t het is de
dere verhou-
d, heerschen-
n in Meriba,
Levi onder
n. De beide
waren daar
„twist" des
zonde was
eld voor de
et verzuimd,
nover de ge-
k daar voor

straks weer
u toch weer
a de zonden
te onder het
nemen moet,
ron, de zoon
een publick
Levi's éenen
in de poort"
t, die kome
zich melden
d wil helpen
leen het on-
den eenigen
de gemeen-
enschap, die
tegen eigen
toeders, ter-
ve. En toen
le zonen van
s gesteld, en
Hierin heeft
n toorn van
ud gebracht,
niet slechts
t, die buiten
enooten het
des Geestes
rdigheid ge-
erd. Al bleef
de broeders
poing wordt
t Levi's stam
n draagt en

ist des Hee-
stelt en her-
des Woords
bristus heen
i Deuterono-
dat andere
kondigt, dat
aders doen,

als broeder gelden mag, en zuster, als vader en
als moeder.

Bloed, ras en bodem?

Neen, Geest en Woord en ambt!

En dan, dan komen ook en ras, en ras, en
bodem, tot hun eere.

K. S.

KERKELIJK LEVEN

De vergelijking in de gemeene-gratie-leer. (V.)

Onze bespreking leidde ons in het slot van het voor-
gaande artikel tot de opmerking, dat de voorstelling,
volgens welke God een „tussenstaat" had „inge-
schoven" tusschen de eerste zonde in het paradijs en
de toekomstige eeuw, in welken tussenstaat dan de
„gemeene gratie" met haar breideling van satanische
machten zou optreden als kenmerkend voor zijn be-
doeling, sterk infralapsarisch gedacht was.

We zullen nagaan: a. wat hiermee bedoeld is; b. dat
het uit Dr Kuypers eigen woorden blijkt, maar dat c.
dan ook hiermee het zwakke punt is blootgelegd in
heel den opbouw der gemeene-gratie-leer, zooals deze,
en voorzover deze op zulke gronden wordt opgetrokken.

a. Wat het eerste punt betreft: we behoeven daár
niet breed bij stil te staan. Supralapsarisme en infralap-
sarisme zijn technische termen, die ons theologiseerend
volk wel meer gehoord heeft, al moet nog steeds ge-
vreesd worden, dat de Synode van Utrecht 1905 twee
en dertig jaar ná dien nog steeds gelijk krijgt in haar
beweren, dat „dergelijke diepgaande leerstukken" „het
verstand der eenvoudigen zeer verre te boven gaan".

Beide, zoowel supra- als infralapsarisme, hebben het
stoutte stuk bestaan, te redeneeren over de „orde"
in Gods besluiten, met name dan die besluiten,
welke handelen over schepping, val en verlossing (en
verkiezing). De infralapsariërs „onder de Gereformeer-
den lieten „het besluit van schepping en val
aan dat van verkiezing en verwerping voorafgaan"
(Bavinck, G.D. II*, 345). Gods „orde" in het besluiten
was dan deze: „Ik zal een wereld scheppen; daarna
zal de val optreden; van de gevallen menschen
zal ik er verkiezen ten leven en anderen niet; daarin
zal ik dan op het meest verheerlijkt worden". De supra-
lapsariërs daarentegen stellen in de besluiten Gods de
praedestinatie (verkiezing en verwerping) vóór-
op; door hen wordt „de praedestinatie zoo uitgebreid,
dat ze ook de schepping en den val in zich opneemt
als middelen, die tot het einddoel, den eeuwigen
staat der redelijke schepselen, leiden" (Bavinck, l.l.).
De „orde" in Gods besluiten is dan deze: „Ik wil mij zelf
verheerlijken op de schoonste wijze in mijn soevereiniteit;
dat kan het best gebeuren door mijn vrij-macht
te openbaren in verkiezing en verwerping, in redding
van verlorenen uit soevereine genade en in veroor-
deeling van schuldigen in den érgsten-grad, dien
der beleediging van den God der hoogste openbaring
en der het diepst afdalende verbeurde liefde; om dat
te bereiken zal ik een toestand doen intreden, waarin
Mijn liefde verbeurd zal zijn; daartoe zal ik een val
moeten doen plaats vinden, waaruit ik verlossen kan;
daartoe zal ik een wereld scheppen, die zal vallen".
Wij hebben — met opzet — dezen „redeneergang" aldus
weergegeven. Het doet haast pijn, zóó open en bloot
een redeneergang in Gods denken en besluiten te
construeeren op papier, onverschillig welken; maar we
konden het niet anders zeggen, wilden we het verschil
tusschen supra- en infralapsarisme in een enkel woord
nog eens in herinnering roepen. Het verschil tusschen
beide loopt alleen over de orde der besluiten van
God, maar is daarin dan ook meer precies dan pré-
cieus.

Het is duidelijk, welken gang nu met name de in-
fralapsarische redeneering hier volgt. Zij bekijkt de
dingen meer van ons menscheijk standpunt
uit. De wereld is er nu eenmaal; en die is ook gevallen.
En dan komt God „op de gedachte", die door Hem
geschapen, doch van Hem afgevalen wereld te ver-
lossen, den één te verkiezen, den ander te verwerpen.
De infralapsariër „houdt zich aan de historische, causale
orde" der besluiten Gods (Bavinck). Dr A. Kuyper
heeft — nog wel in „De Gemeene Gratie" — het verschil
tusschen infra- en supralapsarisme eens aldus geken-
schetst, dat de één (de infralapsariër) het vraagstuk
bezag van 's menschen zijde, de ander van
Gods zijde. „De een" — zoo zegt hij — „stond vier-
kant op den vlakken grond omlaag; de ander bezag
het geschild van den top der bergen".

Zeggen we dus, dat de gedachte, dat God, nadat de
wereld geschapen en gevallen was, nu weliswaar eigen-
lijk tot straf oefening gehouden was, maar, om te kunnen
komen tot Zijn doel, een tusschen-periode, een
tussenstaat heeft „ingeschoven", dan
is dit alles infralapsarisch voorgesteld.

Men behoeft dit volstrekt niet als een speciale ge-
woonte van Dr Kuyper voor te stellen. Ook bij Bavinck
vindt men dergelijke infralapsarische spreekwijzen; als
bij h.v. handelt over de „instelling" van den „tijde-
lijken dood" wordt vaak gelijke redeneermethode ge-
volgd: na de zonde was de eeuwige dood verdiend; om
evenwel voor Christus en de heilsopenbaring plaats te
maken, „stelt" God dien eeuwigen dood „uit", „voegt"
heel een geschiedenis „in" tusschen zonde en (defini-
tieve) straf, „stelt" daartoe den tijdelijken dood „in",

en laat dan Christus optreden in die aldus mogelijk
gemaakte historie. Dat is feitelijk het zelfde begrip van
een „tussenstaat", en het is een soortgelijke methode
van begripsmatigen leer-opbouw. „Uitstellen",
„invoegen", „instellen", — al deze werk-
woorden zijn ontleend aan het aanschouwelijkheids-
woordenboek van den infralapsariër. Er is trouwens
geen preek mogelijk, die niet infralapsarisch spreekt,
geen verhandeling, die niet van infralapsarische termen
zich bedient, geen theoloog, die zich ervan onthouden
kan. Onze belijdenisschriften zelf — zonder het in-
fralapsarische leersysteem als systeem te iken — bedienen
zich, in haar aanschouwelijk spreken, doorlopend van
de infralapsarische terminologie, en staan daarom ook
zoo dicht bij de belijdende kerk.

b. Is nu reeds uit dit alles duidelijk, dat Dr Kuypers
leerbegrip van een „ingeschoven" „tussenstaat" van
gemeene gratie in het kader der infralapsarische voor-
stelling valt, hij zelf laat dit ook duidelijk voelen, en
komt, ook waar hij elken technischen term in dezen
vermijdt, met ronde woorden er voor uit. Misschien
is dat wel het duidelijkst geschied, daar, waar hij
spreekt over de voorzienigheid Gods, gelijk ze
met dien tussenstaat z.i. in verband te zetten zal zijn.

O zeker, in het algemeen legt Dr Kuyper sterk den
nadruk — ook in „De Gemeene Gratie" — op de zwak-
heid van het infralapsarisch standpunt. Hoewel „vol-
gaarne het betrekkelijk recht" van het standpunt der
infralapsariërs erkennende, heeft hij er toch zware
bedenkingen tegen (I, 218, editie 1902). Dr Kuyper pole-
miseert uitdrukkelijk tegen de betuiging, „dat God eerst
de wereld schiep, toen afwachtte, hoe het in die
wereld loopen zou, en eerst daarna, toen Hij zag, dat
ze gevallen was, een raadslag des heils bedacht heeft,
om de gevallen wereld te redden" (II, 83). En even-
zeer heeft hij, wat Bavinck desgelijks gedaan heeft,
volständig geweigerd, het supralapsarisme als het ware,
en alleen geldende systeem te aanvaarden (II 96). Hij
vindt het „ongerijmd", te zeggen, dat een theoloog van
onzen tijd „bovenvaldrijver" (supralapsariër) zou zijn;
„of ook, om zich als „benedenvaldrijver" (infralapsariër)
tegenover hem te willen stellen" (l.l.). Zelf wil hij noch
het éne, noch het andere heeten. De problemen kunnen
wel verschoven maar niet opgelost worden in één der
beide systemen (II 118/9). Ook in het supralapsarisme
ziet hij fouten (II 644).

Men dient hier ter dege op te letten, zal men Dr
Kuyper geen meening opdringen, die hij nadrukkelijk
afgewezen heeft. Hij is theoloog van wel zóó scherp
inzicht, dat hij zelf waarschuwt óók tegen een misbruik
van zijn infralapsarische voorstellingswijze, in het
spreken van een ingeschoven tussenstaat. „Op
den val" — zoo zegt hij, II, 607 — „op den val volgt...
onmiddellijk het intreden der Gemeene gratie. Edoch, en
hier lette men op, niet als een willekeurig in-
geschoven hulpmiddel, maar als rechtstreeks door
het einddoel van Gods besluiten geëischt".

Moesten we om geen vals beeld te ontwerpen, dit
alles duidelijk en klaar vóórstellen, toch blijft er
dan ook nu plaats voor onze opmerking, dat het
concept van den tussenstaat bij Dr Kuyper sterk
infralapsarisch bepaald is. Hij schrijft letterlijk: „gaan
we nu van het vaste standpunt uit, dat de val IN het
Besluit (van God) is, dan zou in dat zelfde Besluit na
den val niet anders dan de wegzinking van deze wereld
in het eeuwig verderf kunnen zijn, indien niet de
Gemeene gratie deze plotselinge ineenstorting van het
heelal had afgeweerd" (II, 607). „Afweren" —
ook dat woord past in het vocabulaire van den in-
fralapsariër.

En geheel open en bloot komt dit woordenboek voor
ons te liggen, wanneer Dr Kuyper de gemeene gratie
in verband zet met de voorzienigheid, gezien van
onze „subjectieve" zijde. In ons nummer van
3 Sept. gaven we reeds enkele citaten. Het loont de
moelte, ze in hun verband te lezen. Theoretisch
gesproken verklaart Dr Kuyper het al weer ten eenen-
male ongeoorloofd, de voorzienigheid Gods de al te
bescheiden en postume (achteraan-komende) rol op te
dringen van den „medicinmeester", die „het kranke
herstellen en levensgevaar afwenden komt". Men mag
het nooit „absoluut" „nemen", dat er in het rijk
der heerlijkheid geen voorzienigheid zou zijn (II, 390).
Maar al wordt dit met nadruk vooropgesteld, en al
moeten ook wij daar weer de volle aandacht voor vragen,
toch neemt dit niet wég, dat Dr Kuyper voor onze
„subjectieve voorstelling" van de voorzienig-
heid hier een bij hem toch zeer bevredigend eerbied
vertoont, en haar in het ontwerpen der gemeene-gratie-
theorie een o.i. al te hartig woordje mee laat spreken.
„Al is het zoo in de absolute belijdenis, het is niet
alzo in de subjectieve voorstelling, die we verkrijgen
uit onze subjectieve levenservaring" (zoo zegt Dr Kuyper,
II, 391). „Die levenservaring", zoo vervolgt hij, „komt
niet anders voor dan uitsluitend in de sfeer van zonde".
„De voorstelling van Gods Voorzienigheid, die we uit
onze eigen levenservaring opdoen, begint feitelijk pas
met het opkomen der zonde, en neemt voor ons besef
een einde met het laatste oordeel. En hier nu is
het punt, waar de Voorzienigheid Gods
rechtstreeks met de gemeene gratie in
betrekking treedt, en geen oogenblik
zonder die gemeene gratie denkbaar is.
Dit is niet zoo, wanneer ge in uw belijdenis de Voor-
zienigheid Gods absoluut denkt, want dan gaat ze
lijnrecht door, ook daar waar geen gemeene gratie meer
werken zal. Maar dat is wel zoo in uw subjectieve
voorstelling" (l.l.).

(Zie vervolg op blz. 414.)

Het superlativisme.

Weg, donkere wolk van somberheid! Laat mij
het lied aanheffen van blijde voldoening.

Weg, verwenscht minderwaardigheidsgevoel! Ik
wil mijn borst laten zwellen van trotsch zelfbe-
wustzijn!

Tot nog toe heb ik het beklemmend gevoel ge-
had, dat ik er nog niet was, dat wij, calvinisten,
er nog niet waren.

Hoe ik aan die dwaze beklemming gekomen ben,
zou ik heusch niet kunnen zeggen. Geboren er
mede ben ik niet, want niemand komt met zulk
een gevoel ter wereld. Hij doet steeds zijn intrede
als een welgeschapen zoon! Maar te eeniger en
onzaliger tijd mijns levens moet dat onbehoorlijke
besef van onvolkomenheid zich in mijn binnenste
hebben genesteld.

Ik dan — ik schaam mij het te moeten belij-
den — had de overtuiging, dat ik een tamelijk
gebrekdig staaltje was der christenheid en dat dies
ook mijn werk over beide kanten mank ging. Zulks
was mij menigmaal een oorzaak van droefheid, zij
het ook niet van lijdelijkheid.

Zooals ik mijzelf zag, zoo zag ik ook allen chris-
telijken arbeid. De bewonderingsknobbel was bij
mij maar onvolkomen ontwikkeld, ik zie dit nu
als een biologische afwijking. Zoowel het chris-
telijk gemeenschapsleven als de missionaire uiting
daarvan zag ik aan als onvolkomen en met vele
zonden bevekt. Over dit alles was ik bij tijden
zeer verdrietig, over mijzelf en over mijn broe-
ders. Mijn broeders, die ik maar zelden bewon-
derde, maar altijd vurig liefhad.

Achteraf bezien wij ik toch een deel van deze
snoode gevoelens aan het milieu waarin ik ben
opgevoed. Ik kom uit Vlakland, waar zeer nuch-
tere en praktische lieden woonden, die voor de
hoogere gevoelens weinig toegankelijk waren. Zij
waren altijd zeer krenterig, niet met geld, daar
waren zij zeer gul mede, maar krenterig met hun
waardeering. Zij noemden een dominee op z'n best
een flinke knaap, zijde deze ook maar een ge-
woon mensch. Een kamerlid gaven zij wel eens
den lof dat hij een frische jongen was. Hun
hoogste uiting van waardeering bestond daarin
dat zij voor iemands van het bezittelijk voor-
naamwoord ONZE plaatsden. Aldus spraken zij
alleen van zeer grooten als van ONZEN Kuyper,
ONZEN Bavinck en ONZEN Keuchenius. Zeg nu
zelf, dat is toch geen lof zulken waardig!

Helaas, helaas, dat ik in deze bewustzijnsver-
enging gevangen ben gebleven in een nieuwen tijd,
toen de woorden eminent en magistraal van ieders
lippen schier bij elken ademtocht vloeiden!

Dat ik niet te kort schoot in liefde, maar zoo
bitter tekort ben geschoten in waardeering! Ik
zie dit alles helder in, selder ik mij heb laten
winnen door het superlativisme. Het superlati-
visme is de schoonste ontdekking onzer eeuw!
Druk een christelijk tijdschrift en annonceer: Bet-
ter kan dit niet! Is dat niet treffend schoon en
juist? Zoo brengt ge schrijver, dichter en illustra-
tor als met de lift in een oogwenk op den top van
den Olympus! O, die moderne Olympus met een
lift en een kabelbaan, wat is dat een gemoedelijke
berg geworden! Daarbij, welk een rijke gelegenheid
ontsluit zich in het superlativisme om het gebod
der naastenliefde te beoefenen! Gij komt voor-
den tekort om uit te drukken hoe uw eminente
broeder op magistrale wijze zijn gewichtige
arbeid heeft vervuld. Superlativisme, wat zijt gij
een schoon product van onzen tijd. Het Panop-
ticum onzer groote mannen heeft al vijf étages
en steeds is er plaats tekort; ja, gij maakt het
sterven bijna begeerenswaardig uit hoofde van de
gansch zeer eervolle begrafenis die ons dan ten
deel zal vallen.

Helaas, ik ben het al weer kwijt, na dat vol-
dane gevoel nog maar zoo kort het mijne te
hebben mogen noemen. Want, juist toen ik mij
aan deze verkwikkende bespiegelingen overgaf,
was het of ik zachtjes hoorde zingen de psalm
uit mijn jeugd:

Wie klimt den Berg des Heeren op?
Wie zal dien godgewijden top,
Voor 'toog van Zions God, betreden?
De man, die, rein van hart en hand,
Zich niet aan ijdelheid verpandt,
En geen bedrog pleegt in zijn eeden.

Wij zouden ook kunnen zeggen: de man, die
niet in den superlativus spreekt, noch van zich-
zelf noch van anderen.

En als wederwoord hoorde ik een toer refrain,
dat als uit hemelsche verten kwam: Den nederi-
gen geeft Hij genade.

Daaraan hoop ik mij te houden, als het God
belieft.....

N. B.